

راهی بسوی تجارت بدون کاغذ (تجارت الکترونیک)

تجربه کشور سنگال

سیستم پنجره واحد کشور سنگال به نام **ORBUS**، توسط یک شرکت داخلی به نام **GAINDE ۲۰۰۰**، و همچنین با مشارکت بخش خصوصی و دولتی تاسیس و راه اندازی گردید. هدف این شرکت از شروع پروژه تجارت بدون کاغذ در سال ۲۰۰۹ میلادی (۱۳۸۸ شمسی)، تلاش جهت نزدیک تر نمودن ارتباط میان سهامداران زنجیره تامین بین المللی داخلی و فرامرزی و در نتیجه رساندن کشور سنگال به یک محیط تجارت بدون کاغذ بود و همین امر موجب گردید تا در سال ۲۰۱۲ میلادی (۱۳۹۱ شمسی) شرکت یادشده جایزه مقام نخست خدمات عمومی سازمان ملل متحد را دریافت نماید.

اجرای سیستم پنجره واحد در سنگال

ایده استفاده از پنجره واحد جهت تسهیل معاملات تجاری در سنگال، در اواسط دهه ۱۹۹۰ میلادی (۱۳۶۹ شمسی) ظهور کرد آن هنگام که سیاست گذاران سازمان تجارت خارجی وابسته به وزارت بازرگانی پی به نامساعد بودن شرایط محیط تجارت در سنگال بردند و برای بهبود اوضاع، تصمیم به ایجاد موقعیتی با استفاده از فناوری اطلاعات شدند.

کلید راه اندازی این پروژه، رسماً " با حمایت **UNCTAD** (کنفرانس توسعه و تجارت سازمان ملل متحد) از برگزاری همایشی توسط سازمان تجارت خارجی و با پشتیبانی وزارت بازرگانی سنگال و مرکز برنامه تجارت سازمان ملل، به منظور ایجاد ابتکار عمل در تسهیل و بهبود تجارت رقم خورد.

"انجمن بهره برداری بازرگانی" (**AEC**)، که مرکب از نمایندگان کلیدی انجمن های بخش خصوصی مرتبط با بخش های تجاری و همچنین گمرک و دیگر سازمان های مرتبط در کنترل مرزی بود، به عنوان پایگاه مشاوره دولتی / بازرگانی، برای حمایت از سازمان تجارت خارجی، تاسیس گردید.

با توصیه های این انجمن، دولت سنگال در سال ۱۹۹۶ میلادی (۱۳۷۵ شمسی) مرکز بازرگانی سنگال (**TPS**) را به عنوان نهادی مستقل جهت تسهیل تجارت و پیاده سازی سیستم پنجره واحد، تاسیس

نمود. هنگامی که تصمیم برای راه‌اندازی سیستم پنجره واحد الکترونیکی گرفته شد، مرکز بازرگانی سنگال (TPS) انجام مطالعات ذیل را سازماندهی نمود:

◀ شناسایی نیازها و انتظارات کاربران آینده از جمله تجار، شرکتهای بیمه، ادارات بندری، نمایندگی‌های ترخیص، بانک‌ها، گمرک و سایر نمایندگی‌های دولتی مرتبط در کنترل مرزی

◀ شناسایی ویژگی‌های فنی و ضروری **ORBUS** و مدل اجرایی آن

مطالعات از سال ۱۹۹۶ الی ۱۹۹۸ میلادی (۱۳۷۵ الی ۱۳۷۷ شمسی) انجام پذیرفت، هنگامی که مرکز بازرگانی سنگال، از بازخورد کارگاه‌های آموزشی، سمینارها، جلسات و بازدید گروهی این مرکز از برخی از کشورهای دارای سیستم‌های کنترل مرزی خودکار، متوجه نیازها و انتظارات کاربران **ORBUS** شد. براساس این مطالعات مرکز بازرگانی سنگال تلاش خود را برای شناساندن سیستم پنجره واحد نه تنها به عنوان راه حلی برای نیازها و انتظارات کاربران **ORBUS** بلکه بعنوان راه حلی مناسب برای تجارت، انجام داد. با اعلام آمادگی بخش فناوری اطلاعات، ابتدا محدودیت‌های قانونی و سازمانی و موانع جلوگیری کننده از مراحل تجارت بدون کاغذ شناسایی و کارگروهی نیز برای اطلاع‌رسانی به عموم مردم تشکیل شد. سپس تیم تخصصی توسط مرکز بازرگانی سنگال برای فراگیر نمودن **ORBUS** راه اندازی شد. این سیستم در سال ۱۹۹۹ میلادی (۱۳۷۸ شمسی) آماده بهره برداری گردید.

مقاومت اداره گمرک مانع از گسترش این سیستم از سال ۲۰۰۰ الی ۲۰۰۲ میلادی (۱۳۷۹ الی ۱۳۸۱ شمسی) و در نتیجه منجر به انتقال مدیریت پروژه از مرکز بازرگانی سنگال به مقامات گمرک شد. این تصمیم مورد حمایت وزارت بازرگانی و وزارت دارایی قرار گرفت و باعث تشکیل شرکت خصوصی / دولتی به نام **GAINDE ۲۰۰۰** گردید. این شرکت در سال ۲۰۰۲ میلادی (۱۳۸۱ شمسی) و با فرمان الزام نهایی کردن استقرار و اجرای سیستم پنجره واحد، تاسیس گردید.

شرکت **GAINDE ۲۰۰۰** برای حصول اطمینان عامه مردم و سهامداران از فواید اجرای سیستم پنجره واحد، شروع به انجام فعالیت‌هایی از طریق روابط عمومی ادارات و رسانه‌ها از جمله انتشار ویدئویی

به زبان‌های فرانسوی و سنگالی نمود. مراحل پیشرفت اجرای پروژه نیز از طریق جلسات، نامه‌های اداری مقامات و یا مدیرکل امور گمرکی به اعضای این مجموعه اطلاع‌رسانی می‌شد.

سازماندهی ORBUS در سه مرحله :

◆ درگام نخست، از ماه فوریه تا ژوئیه ۲۰۰۴ میلادی (بهمن ماه ۱۳۸۳ تا تیرماه ۱۳۸۴ شمسی)، شرکت GAINDE۲۰۰۰ ترتیبی اتخاذ نمود تا سیستم ORBUS در محیطی واقعی آزمایش شود. در طی این مرحله شرکت فوق آموزشهای رایگانی از جمله آموزش مقدماتی کامپیوتر و نرم‌افزار ORBUS را برای کاربران سیستم و همچنین کسانی که کار با کامپیوتر را نمی‌دانستند، برگزار نمود. به منظور اطمینان از راحتی کار با این نرم‌افزار، کاربران سازمان‌های بزرگ در محیط کار خودشان آموزش می‌دیدند. در پایان هر دوره نیز دفترچه راهنمایی تهیه و در اختیارشان قرار می‌گرفت.

◆ در مرحله دوم، از ماه ژوئیه ۲۰۰۴ تا فوریه ۲۰۰۵ میلادی (از تیرماه تا اسفندماه ۱۳۸۴ شمسی) شرکت GAINDE۲۰۰۰ شروع به استفاده همزمان از سیستم ORBUS با سیستم قدیمی موجود نمود. ۵۵٪ از معاملات توسط ORBUS انجام شد. این موضوع به تیم تخصصی GAINDE۲۰۰۰ اجازه داد تا ضمن همکاری نزدیک با کاربران، کیفیت خدمات مناسب خود را نیز حفظ نماید.

◆ مرحله سوم، کاربرد جهانی سیستم بود که از سال ۲۰۰۵ میلادی (۱۳۸۴ شمسی) آغاز و استفاده از ORBUS را اجباری نمود.

از آنجایی که مقامات گمرک خود اجرا کننده سیستم پنجره واحد بودند (۸۰٪ سهام شرکت GAINDE۲۰۰۰ متعلق به گمرک بود) بنابراین برای کسب مجوزها و اجازه نامه‌هایی که از این پس توسط ORBUS جمع‌آوری می‌شد مشکلی نداشتند و می‌توانستند این مجوزها را به صورت الکترونیکی پذیرش نمایند. بنابراین گمرک برای اجرایی شدن ORBUS نیاز به قانون جدیدی نداشت و با نامه رسمی مدیرکل امور گمرکی، این سیستم را به عنوان تنها سیستم گردآوری و صدور مجوز و گواهی نامه‌های تجاری، به تمامی اعضای این مجموعه معرفی نمود.

جمع هزینه اجرای این پروژه بالغ بر شش میلیون دلار آمریکا از سال ۱۹۹۶ الی ۲۰۰۴ میلادی (۱۳۷۵ الی ۱۳۸۳ شمسی) بوده است. هزینه نگهداری و عملیاتی کردن در حدود ۱/۷۵ میلیون دلار آمریکا در هر سال بوده که توسط شرکت GAINDE۲۰۰۰ و نگهداری سرور مرکزی آن نیز توسط گمرک سرمایه گذاری شده است. این سرورها همچنین محلی برای نگهداری اطلاعات گمرکی معروف به GAINDE (مخفف فرانسوی مدیریت خودکار گمرکی و اطلاعات مربوط به تجارت) می باشد.

حرکت به سمت تجارت بدون کاغذ

از زمان اجرای این پروژه در سال ۲۰۰۴ میلادی (۱۳۸۳ شمسی)، نرم افزارهای به روز شده و پیشرفته فراوانی تا سال ۲۰۰۹ میلادی (۱۳۸۸ شمسی) معرفی شدند که قسمتی از آن توسط یک موسسه مالی در تانزانیا با نام (ICF) سرمایه گذاری گردید.

شرکت GAINDE۲۰۰۰، پس از موفقیت در کسب اتفاق آرا و رضایت مندی اعضای مجموعه زنجیره تامین بین المللی، محیط تجاری بدون کاغذ را راه اندازی نمود. نقطه شروع پروژه از ماه جولای ۲۰۰۹ میلادی (مردادماه ۱۳۸۸ شمسی) رقم خورد. تمامی اعضای این مجموعه در قالب یک تیم تخصصی، جهت توسعه برنامه فعالیت و خدمات رسانی دعوت شدند. پروژه تجارت بدون کاغذ شامل دو مرحله بود:

فاز اول:

- تسهیل مراحل تجاری موجود
- بهینه سازی کنترل مرزی توسط سازمان های غیر گمرکی
- ارتقا تجهیزات فناوری اطلاعات

فاز دوم:

- گسترش واحد پرداخت الکترونیکی در سیستم مدیریت گمرک
- ارتباط GAINDE به واحد پرداخت الکترونیکی ORBUS
- ارتباط سیستم جامع بندر به ORBUS به منظور تبادل اطلاعات الکترونیکی مانیفست بار

● ارتقا نرم افزارهای جدید برای تطبیق امضاهای الکترونیکی

فاز دوم پروژه تجارت بدون کاغذ شامل ایجاد ارتباط **ORBUS** با سیستم اطلاعات سایر کشورها نیز بود. تاکنون شرکت **GAINDE ۲۰۰۰** تفاهم نامه‌هایی را با تهیه کنندگان این سیستم در کشورهای فرانسه و مالزی داشته است.

برای اجرای موفقیت آمیز پروژه تجارت بدون کاغذ، قانون جامع اطلاعاتی و دیگر قوانین مبتنی بر معاملات الکترونیکی، امضا الکترونیکی و محافظت از اطلاعات اشخاص، همگی در سال ۲۰۰۸ میلادی تصویب گردید. ضمن اینکه محیط تجاری بدون کاغذ سنگال با اجرای تفاهم‌نامه‌ای مبتنی بر قوانین جاری برنامه تجارت بدون کاغذ با امضا مدیرعامل گمرک و تصویب‌نامه مراحل تجارت بدون کاغذ در سنگال با امضا نخست وزیر مورد حمایت واقع شده بود. دولت سنگال، با این قوانین و تصویب‌نامه‌ها، اسناد الکترونیکی با امضا الکترونیکی را به عنوان اسناد قانونی لازم الاجرا پذیرفته است.

تأثیرات ORBUS در تسهیل تجارت

شکی نیست که **ORBUS** در سنگال، با جایگزینی یک فرم متحد الشکل بر خط، به جای اسناد متعدد و نرم افزارهای پیشین نیازمند پیش اظهاری، موجب تسهیل معاملات تجاری و مدیریت بازرگانی شده است. این سیستم همچنین باعث تسهیل امور تاجران و ارسال پیام الکترونیکی اطلاعات آنها با یک فرم متحدالشکل به بخش‌های خصوصی و دولتی جهت انجام تشریفات تجاری می‌گردد. زمان مورد نیاز جهت تکمیل تشریفات پیش از ترخیص از جمله، مراحل درخواست مجوز و گواهی اجرای عملیات واردات و صادرات به میزان ۷۰٪ کاهش یافته و از ۴ روز به نیمروز رسیده است. همچنین زمان انجام فرآیند ترخیص گمرکی با ۵۰٪ کاهش، از میانگین ۱۸ روز فقط به ۹ روز تقلیل یافته است.

سیستم **ORBUS** نه تنها بخش‌های خصوصی و نهادهای دولتی را قادر به انجام خدمات مناسب تر با هزینه کمتر به بازرگانان نمود، بلکه باعث مهمترین تاثیر خود یعنی کاهش وظایف و هزینه‌های ادارات گمرکی گردید. مجموع درآمد گمرک از ۶۲۵ هزار دلار آمریکا در سال ۲۰۰۵ به یک میلیارد دلار آمریکا در سال ۲۰۰۸ رسید.

نتیجه گیری :

تجربیات کشور سنگال در اجرای پنجره واحد ، موید این مطلب است که می توان به جای الزامات قانونی، از تکیه بر منافع مشترک بخش خصوصی و دولتی، راه را برای جذب سهامداران عمده جهت اجرای سیستم پنجره واحد هموار نمود. نکته قابل توجه این است که اجرای سیستم پنجره واحد، توسط تمامی اعضا مورد پذیرش واقع گردیده و همه آنها از مراحل اولیه، در جریان اجرای این برنامه قرار گرفته اند.

علاوه بر اراده سیاسی، تعهد دولتی، نهاد مدیریتی مقتدر و توانمندی در مدیریت تحولات ناشی از معرفی پنجره واحد، وجود تیم برنامه ریز داخلی و با انگیزه، مهمترین عامل موفقیت این پروژه محسوب می گردد .

UNESCAP (Economic and Social Survey of Asia and the Pacific)

منابع:

سازمان بررسی اقتصادی و اجتماعی آسیا و اقیانوسیه – سازمان ملل متحد

UNECE (United Nations Economic for Europe)

سازمان اقتصادی اروپا – سازمان ملل متحد

با احترام به شما یی - آبان ماه ۱۳۹۳